

DIRECCIÓ Y ADMINISTRACIÓ : Cadenà de Cort, núm. 11.—PALMA.

DOMINICA XXIII DESPRÉS DE CINCOGESMA

De la infalible eficacia de la oració, si se fa ab bona disposició

En mitx d' una gran multitut de gent que seguía á Cristo Jesús, atreta per sa virtut y desitjosa de presenciar els seus miracles, arribá una dona que ja havia dotze anys patía grave y molesta malaltía sens haver pogut trobar remey á pesar dels medis practicats; y sols ab tocar la cenèfa ò entornpèu que, segons costum, voretava la capa del Fill de Deu, romangué sana y bona. Sant March afegeix á la relació del fet, la circumstancia de haverse girat el Bon Jesús á la multitut que lo seguía, preguntant: *¿Qui es que m' ha tocat el vestit?* Els deixebles li digueren: Senyor, vos constreny tanta multitut de gent, y preguntau *¿qui vos ha tocat el vestit?* Sé molt bé lo que dich, replicá el Salvador: *qualcú m' ha tocat ab una fé y unes disposicions interiors molt diferents de les dels qui me sempentetjan; y quant deya això, mirava á son redador, com per veurer la persona que lo havia tocat, no perque ho ignorás, sinó perque volía sabessin de la boca de la meteixa persona ab qui acabava de fer el miracle, la diferència que hey ha entre acostarse á Ell ab una fé viva ò sens cap disposició.*

Igual, completament igual succeheix encarara: gran multitut acudeix y rodetja y fins oprimeix á Jesu-Crist, en les iglesies, al peu del altar, en la taula de la Eucaristía; no obstant molts pochs logran ser curats de ses respectives malalties; y *¿perqué?* Per el motiu demunt dit y la circumstancia senyalada per el meteix Salvador. Per ser pochs que van á Ell acompanyats de les debudes disposicions.

Les condicions ab que ha de anar acompanyada la oració perque produhesca els infalibles efectes que mos prometé ab jurament, quant deya: *Cualsevol cosa demaneu á mon Pare celestial en nom*

meu, vos será concedit—Demanau y rebreu—cercau y encontrareu—tocau á la porta y se vos obrirà; son: atenció, humildat, confiança y perseverancia. ¿Va acompanyada la nosfra oració d' estes condicions? ¿No? Donchs, perquè mos queixam si Deu no mos ascolta? ni mos concedeix lo que demanam? Aturem nos per avuy, en á que es la més bona de cumplir la primera de dites condicions: ab la atenció. ¿Cuants de moros confonen ab esta condició als cristians! Tan atents están ells en ses oracions, tan modestos y compostos en lo exterior, que més bé pareixen relligiosos, que gentils. Entren á ses Mezquites descalsos, les mans juntes y els ulls baixos. Se ajonollan ab gran respecte, posan moltes vegades son front fins en terra per humillarse devant Deu; y mentres están fent oració, no se'n veu cap d' ells que se atrevesca á girar sa vista. Sería crim, dir una paraula al del seu costat: y així es cosa ja may sentida ni vista que dos moros parlin junts durant l' oració, y per més que parlin ò maltractin á un d' ells, no contesta, ni els altres miran al que han ferit ò maltratad. ¡Ah! y com confondrán un día aquests infeels als cristians que tan mal compleixen ab la atenció en que s' ha de pregar á Deu!

Nos diu Sant Jaume: Voltros demanau y no alcansau rês; perque no demanau del modo convenient: *Petitis, et non accipitis, eó quod malé petitis.*

MOSSEN JOAN

TARDOR

Passá ma juventut; sobre ma testa
no escampa ja l' hivern flor de ginesta,
sinó flor d' ametler.

Ma vida terrenal es á la posta,
l' eterna primavera se m' acosta,
¿quant entraré, oh abril, en ton verger?

J. V., PVRE.

SANTOS DE LA SEMANA

Día 30. Lunes —SANTOS Alonso Rodríguez, de la Compañía de Jesús; Marcelo Centurión y mr.; Claudio. Luperco y Victorio, mrs. en León; Cenobio y Teonesto, obs. y mártires. SANTAS Nona, Eutropia y Cenobia, mrs.

Concluyen las Cuarentahoras en Montesión.

Día 31. Martes.—Vigilia. Ayuno sin abstinencia de carne. SANTOS Nemesio, vg. y mr.

Empiezan las Cuarentahoras en las Miñonas.

Día 1.º de Noviembre Miércoles.—Fiesta. La solemnidad de todos los Santos. SANTOS Juan, ob. y mr.; Cesano y Dacio, mr.; Amtramonio, Marcelo y Vigor, obs.; Maturino, cfr.; SANTAS María la Esclava, Cirenía y Juliana, mrs.

Indulgencia plenaria aplicable á las almas del Purgatorio concedida por Inocencio XI confesando, comulgando y visitando la iglesia parroquial desde primeras vísperas de este día hasta la puesta del sol del de mañana.

Continúan las Cuarentahoras en las Miñonas.

Día 2. Jueves.—La Commemoración de todos los fieles difuntos. SANTOS Victorino, ob. y mr.; Teodoto y Jorge, obispos: Marciano, cfr.; Santa Emtoquia, vg y mr.

Jubileo en todas las parroquias.

Concluyen las Cuarentahoras en las Miñonas.

Día 3. Viernes.—Los innumerables mrs.; de Zaragoza. SANTOS Valentín, pbro y mr.; Hilario, diácono y mr.; Armengol, ob.; Gandioso, ob.; SANTAS Wenefrida, vg. y mr.; Silvia, madre del Papa S. Gregorio.

Empiezan las Cuarentahoras en S. Juan.

Día 4. Sábado —SANTOS Carlos Borromeo, arzobispo y cardenal; Nicandro, ob. y mr.; Joanicio, ab.; Eimerica, príncipe. Santa Modesta, vg.

Continúan las Cuarentahoras en S. Juan.

Día 5. Domingo XXIV después de Pentecostés.—SANTOS Zacarías, profeta, padre de S. Juan Bautista; Galación Dominico, Teótimo, Filoteo, Silvano y compañeros mrs. SANTAS Isabel, madre del Bautista; Epistema, mr.; y Bertila, vg.

Continúan las Cuarentahoras en S. Juan.

MALLORQUINS HONORABLES

VI

EL CARDENAL DESPUIG (*)

I

Lo Noble Senyor Don Antoni Despuig, una de les glories que més han honrat Mallorca, fill de Don Ramón, Conte de Montenegro y de Montoro, y de donya María Dameto de Sant Martí, nasqué el día 30 de Mars de 1745.

Després de sos primers estudis, va cursar Humanitats ab los Pares Jesuites, y facultats major a l' Universitat de Mallorca, ahont se graduá en dret Civil y Canònic. Dedicat al Sacerdocí, obtengué un benefici eclesiástich a la Parroquia de la vila de Santa Margalida, y poch després una canongia a la Catedral de Palma.

Cuant els terremotos de Calabria, se trobava allá de passada per anar a Malta, ahont no va arribar, servint de molt la seua presència y el gran zel que desplegó. Quant torná fou nomenat Rector y Vice-canceller de la Universitat de aquesta illa, Vicari general castrense, y Jutje conservador de l' Orde de Sant Juan de Jerusalem. Fou el fundador de la Societat d' Amigs del País, y de l' Acadèmia de nobles Arts a Palma, y protegí sempre l' ilustració de la jovintut mallorquí-

(*) El retrato que oferim fotogravat es el millor dels quatre que conèxem. En tela, al oli abundan; en sabèm un pintat á Roma, busto bellíssim, firmat per KADES. Excusám cridar l' atenció dels nostros lectors sobre la plantosa, expressiva y noble fisonomia del Cardenal Despuig, que vertaderament revela qui fou ell.

na; treballant igualment per la Patria gran y prestantli valiosos servicis. El gran mapa de Mallorca que va axecar, dedicantlo a la Sereníssima Princesa de Asturias, meresqué l' aprovació y elogis de tots els intel·ligents en Geografia. L' any 1785, el Rey lo nombrá Auditor de la Rota per la Corona d' Aragó, y al sigüent any, havent defensat brillantement unes conclusions canòniques, argüit per cooositors de gran ingèni y saviesa, devant quinse cardenals y les persones de més valia que se trobaven a Roma, obtengué el més gran aprèci y consideració del Sacre Col·legi, la noblesa y el meteix Papa Pio VI, que de llavò ensá va esser sempre son protector; valguentli axò per lograr que se acabás el procés de Beatificació de Sor Catalina Tomás.

Durant los sis anys que ecsercí el càrreg d' Auditor a Roma, protegí la literatura, animant als escritors, y satisfent, á voltes, les publicacions a costes seues. L' any 1786, lo nombrá el Papa Presentor de la Santa Iglesia de Mallorca, y el rey Carles IV, tresorer de la meteixa, càrreg que no arribá á desempenyar.

L' any 1790, havent mort el bisbe d' Oriola, el qui fou designat sucesor, D. Joseph Benet de Illaraso, no volgué admetre de cap manera la dignitat que se li ofería, y el rey la va conferir al canonge Despuig, qui lográ ab ses grans virtuts ferse estimar ab vertader frenesí, dels seus diocesans; vejentlo per sa semmana Santa, servir un gran dinar a dotse pobres, donant ell meteix menjar a sa boca a un d' ells que estava cego; lo veren molts de pichs p' el carrer, prende el copón de mans del sacerdot y dur ell meteix al malalt la Sagrada Eucaristia; y lo veren sempre seguit visitar hospitals y presóns, consolant als afligits y socorreguent als necessitats.

Vengué a Mallorca cuant se celebrá la beatificació de la Venerable Catalina Tomás a ne que tant havia cooperat, contribuint esplèndidament a la gran solemnidad de les festes.

Havent tornat a Oriola, y ab ocasió de haver renunciat l' Alquebisbe de València, fou designat per sustituirlo, ab gran alegría dels valencians y gran pena dels d' Oriola, que li volgueren dar sa derrera mostra de l' estimació y gratitut que se havia merescuda, acompanyantlo fora del poble.

Resolt a ajudá a posar una barrera a les maldats de la revolució francesa, que amenassava passar les nostres fronteres, contribuí ab pastorals y discursos a que sa jovintut prengués les armes formant sa milicia de voluntaris honrats; y socorregué ab lliberalitat als necessitats que s'hi allistaren. El rey li conferí la gran creu de Carlos III, fet que fou celebrat en públich a València y a Oriola; l' Orde de San Juan de Jerusalem va nombrarlo Prelat y gran creu, y la Maestranza de València, capellá major.

L' any 1795 deixá aquesta ciutat per aná a ocupar sa mitra de Sevilla. Presidia a n' aquell temps el ministèri d' Espanya D. Manuel Godoy, tan favorit del Rey com odiat del poble, y fos que li convengués allunyar a tots aquells que podian descobrir al monarca sa refinada malicia, fos per altres motius que 's desconeixen, lo cert es, que, ab lo cardenal arquebisbe de Toledo y D. Rafèl Muzquiz que després va esser arquebisbe de Santiago, l' enviá a Roma ab sa comisió de presenciar la mort del Papa, que ja se podia esperar de la seua edat.

Testimoni de la benevolència y estimació que li tenia Pio VI, es el breu que, havent sortit de

Roma, li dirigí desde la Cartoixa de Florència, ab ocasió d' haverlo nombrat Patriarca d' Antioquia, essent el darrer document que va escriurer, puis poch després lo desterraren a València del Delfinat, y morí allà el 24 de Juny de 1797, pagantli les exèquies l' honorable Despuig, que després va torná a Sevilla, ahont les intrigues cortesanes l' obligaren a renunciar, conferintli els càrregs de Conseller de estat y president de la suprema junta d' amortisació, y la dignitat d' ardiaca major de les metropolitanas de València y Talavera. L' any 1800 fou enviat a Roma per assistir al cónclave que havia de nombrar Papa, influint molt en l' elecció del cardenal Gregori Bernabé Chiaramonti, després Pio VII, que li conservá sempre l' afecte que li havia tengut son antecessor; lo nombrá cardenal, després, arcipreste de la basílica de Santa María la Major, y protector de l' orde de Sant Juan de Jerusalem y d' altres relligions. Mallorca celebrá s' elevació a la dignitat cardenalicia de son ilustre fill, ab gran funció a la Seu, *Te-Deum* y festes públiques. El 5 de Septembre de 1804 vengué a visitá sa petita Patria, ahont va estar fins el 26 de Maig de 1807, fundant el musèu de Raixa y emprenguent altres obres de benefici públich.

Cuant torná a Roma s' instalá en el palau pontifici, presenciant ell meteix els atentats de que fou víctima son estimat Pare Pio VII. En aquell temps els Estats Pontificis se veyan amenassats per les tropes d' en Napoleón; arribant, un vespre, a assaltar come lladres les habitacions del Papa; mentres forsetjavan les portes, se va doná el crit d' alarma, acudint aquí ahont estava Pio VII, los cardenals Despuig, Doria y Mauri, que li aconsellaren que obrís; axí s' va fer, quedant prisioners del general Radet y del general en gefe Miollis qui a pesar de les súpriques del Pontífice, no dexá que l' acompanyás el cardenal Despuig en son desterro; ab llágrimes a n' els uys se despediren tot dos, quedant el cardenal arrestat a n' el Seminari Romá, desde ahont lo dugueren près a París per ordre del Emperador. Facil de con moure desde que havia vist els terremotos de Calabria, a una edat ja bastant avansada, afligit per les desgracies de son estimat Pontífice, y suportant ab resignació les propies, li pegá la derrera malaltia, al principi de la cual obtengué permís per anar a prendre el banys de Luca; allà se millorá al principi, però el día 30 d' Abril de 1813 va sufrí un atach de nirvis, y va morí el día dos de Maig, dexant a l' humanitat, l' aroma de les seues virtuts, la resplandor de la seua gloria y el recort venerable que sempre guardarán d' ell los dignes fills de Mallorca.

L' inscripció de la seua sepultura, dictada per ell meteix en son testament, diu axí:

Aquí yace Antonio Despuig, Cardenal Pro. del titulo de San Calixto, rueguen á Dios por él. Nació en Mallorca dia 30 de Marzo del año 1745, y murió en Luca dia 2 de Mayo de 1813.

Lo seu cos fou transladat á Palma, y se guarda al costat de la capella que havia manat edificar per posararhi el còs de la Beata Catalina, ab un marmol, que diu en lletres daurades:

*Aquí descansa el corazón de Antonio Despuig,
Cardenal Pro., etc.
Ibi est cor tuum.*

Entre les obretes que escrigué, s' en contan res inèdites y tres impreses que son: 160 *Deci-*

sions de la Sta. Rota; Relació de terremoto succehit á Calabria l' any 1783; y la Vida y virtuts de la Bta. Catalina Tomás. Totes en castellá.

II

Molt déu Mallorca al Eminentíssim Cardenal Despuig cual biografía hem extractat de la publicada en lo segon tom dels *Varones ilustres de Mallorca*; pot dirse en veritat que s' adelantá al seu sigle quant per sa patria reculli tresors d' art antich y los oferí per son usufruit perpètuu ordonats y catalogats en los Musèus de Raxa y del Palau que era casa de se familia, en lo carrer de Montenegro a Palma.

Registrades quedaren 88 estatuas de marmol d' en temps del Imperi romá; 55 inscripcions llatines; 14 baixos-relleus; moltes figuretes de bronzo, y pessas de cerámica; coleccions de gravats, medalles y sellos, etc., tot lo cual constituía la fama europea de Raxa. Una numerosa, variada y escullida pinacoteca, ahont s' hi admiraven cuadros dels més reputats autors: una biblioteca no manco interessant, colleccions d' armes, arquilles de gran mèrit, porcelanes de la Moncloa, draps rasos, etc., etc. omplían les grans sales del Palau de Palma. Sols citarém tres alhaques de mèrit superior: la testa del emperador *Cesar Augusto*, escultura de marmol blanch; la gran *Carta hidrográfica*, que havia posehit n' Américo Vespucio, y fou objecte de grans envejes en la Exposició universal de Chicago, y el *retrato de Van-dik*, obra del meteix pintor.

Pero..... ¡per desgracia! la voluntat ben expressada en lo testament del dit Cardenal dexá de cumplirse quant a les sordes y amb un esperit de vulgar especulació, comensaren a desapareixe de dits musèus ses mes riques joyes, y a vendrersé al extranger, sens que els bons amigs del pahis, ni la Comissió Provincial de Monuments, ni l' Excelentíssima Diputació, ni l' Ajuntament de Palma poguessin fér valer la cláussula testamentaria mediant la cual dits objectes havían de servir per ensenyansa dels artistes mallorquins.....

Els ossos del Cardenal Despuig se degueren con moure quant los afanys de tota sa vida, generosament regalats a sa benvolguda *Roqueta*, han estat tan mal agrahts per noltros sos compatricis que hem comportat, casi passivament, la dilapidació d' aquella herència que, sinó en tot *dret*, amb rigurosa justicia devía conservarse a tota ultransa, com un monument y un gloriós testimoni del coral afecte que l' havia impulsat a fundar dits Musèus, per fermosnê donació.

Refér lo destruit ja es impossible; la nostra juvintut no podrá estudiar y admirar aquelles inapreciables joyes; y, als excursionistes forasters que demanarán per veure lo que resan els catálechs d' aquelles colleccions arqueològiques, artístiques y bibliográfiques, no més podrem contestarlos ab los uys baxos, els que may mos n' espasarem el sentiment: *Deu perdon als fautors y als colaboradores de dites pèrdues*, ja que la Patria mallorquina ¡ja may! los ho perdonará.

F. F.

CANSÓ

Sa madona d' aquest lloch
Sempre vá portas ubertes,
Carrega la gent d' ofertes
Promet molt y atany poch,

A LA INMACULADA VERGE DE LLUCH (*)

ODA

¿Qui com Vos?

¿Qui com Vos? De la boca del Altíssim
mes bella no 'n sortí,
ni los alts serafins d' amor vivíssim
tant varen resplandi

Molt abans que de Lluch les grans montanyes
alsassen lo cap seu
y fonts forjás la terra 'n ses entranyes,
l' Altíssim ja Vos feu.

Els fondals no s' obrían espantosos
ni l' abisme horrorós,
los astres no rodaven magestuosos
y ja ecsistíau Vos.

¿Com no? Per Vos creá 'l poder del Pare
los cels d' estels poblats,
los arbres y fonts vives, lluna clara,
puigs y valls, flors y embats.

No espolsa, no, sens Vos, de la palmera
les branques el mestral,
ni á l' ona el mar corona d' espumera
quant corre el temporal.

No cantan, no, xelests, en l' enramada
la mèrta ó 'l rosinyol,
ni els papallons ballugan per la prada
jugant ab l' oretjol.

No rompen, no, ab meloses psalmodies
sens Vols els serafins,
ni els arcàngels arrancan armonies
á n' els segrats violins.

Tot reb de Vos, ¡oh Verge Soberana
de Lluch! lo noble impuls,
de l' angel á la gran familia humana
del rou fins als niguls.

Vos sou la danselleta suspirada
en los místichs cantars,
el lliri de los valls y font sellada
la perla de los mars.

Més hermosa es la vostra cabellera
qu' els raigs del sol ixent;
els alens, molt mes fins qu' en primavera
dels valls lo flayrós vent.

Vostros ulls son de casta palometa
que canta 'n los penyals,
els sospirs son gemechs de tortoreta
en los verts pomarals.

De Jericó sou rosa perfumada,
lliri de Zabulón
batzeret de la terra consagrada
pastoreta de Sión.

Al veurerla tant resplendent y bella
com la fereu, ¡Deu meu!
á voltes ab mi pens: tant gran es ella,
¡si será un altre Deu!

¡Un altre Deu! mon cor axi ho sospita
¡Inmaculada flor!
puis resplandeix ab Vos ¡oh Sulamita!
de gracies un tresor.

No brillan en los cels tantes estrelles
ni flors en los jardins,
ni van per l' ayre tants d' aucells y abelles,
ni té l' herbatje brins.

Tantes gotes no escampa, no l' aurora
ni grans te l' arenal,
com les virtuts qu' adornan ¡gran Senyora!
vostro cor virginal.

Dels querubins y sants sou Reyna amada,
tal es vostro candor,
Del Inmens y gran Deu sou la morada
bell tálam del amor.

Sou tant gran, que Sols Deu la vostra altesa
coneix ab claredat,
sols per Ell resplandeix ab gran vivesa
la vostra santetat.

Tant sols Ell pot cantar les alabances
de Vos, Auba esplendent,
més bella y pura que les aygos manses
mirall del firmament.

Axis ¡oh Mare Verge Inmaculada,
estrella del cel blau!
sou de Mallorca Reyna coronada,
y en Lluch sempre reynau.

MIQUEL GAYÁ BAUZÁ, PVRE.

IMATGES Y CAPELLETES

I

ELS qui mos arrambám als xexanta anys, recordarém ben bé que dins Palma y dins viles de Mallorca existían forsa de *capelletes* engastades dins ses parets exteriors de ses cases, sobre els portals d' entrada dins aquestes, y, sobre tot, en els sitis ahont, per tradició, se deya que hey havia predicat Sant Vicent Ferrer, ó s' hi feyan públicament les estacions del *Via-Crucis*. Aquelles piadoses imatges davan testimoni de la fê dels nostros antepassats, y amb sos fanalets que el vecindari hey encenia cada vespre servían per fer llum als transitants, pues l' Ajuntament de la nostra ciutat gastava molt poch oli en *alumbrado público*, y els des pobles y viles no'n gastavan gens.

Els sants que ordinariament se veyen pintats dins aquells retauls, ó esculturats en pedra, ó de rajoles de Valencia, eran els patrons més venerats p' el poble, com S. Sebastiá y S. Roch, advocats contra la pèsta; el Beato Ramón, Sant Antoni, etc., á més de les *Mares-de-Deus*, baix diverses advocacions.

Ultra de dites imatges, se veyen escuts sobre els archs ó llindes de portals y finestres, amb los monogrames de JHS y de María, d' aquells edificis. Encar' ara en romanen ecsemplars notables d' aquella classe de monuments cristians, á pesar dels innumerables que hem vist desapareixe. Modernament, els bons catòlics s' han aconortat penjant, pardemunt els portals interiors dels pisos de ses cases, un quadret amb la creu d' oracions contra la pèsta, ó amb una estampa del Sagrat Còr de Jesús.

De modo que, si s' introduceix la nova demostració de catolicisme, ficsant *placas* del Sagrat Còr de Jesús sobre els portals forans, axò no será més que una *restauració* de lo que amb més varietat ja tengueren en us y costum els nostros pares. Y pera que romanga escrita la veritat de lo que deim, veis aquí la relació de *capelletes* que recor-

(*) Presentada, en lo certamen celebrat dia 15 del corrent per la Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleyda, obtant el premi ofert per lo Exm. é Illm. Bisbe de Mallorca y premiada ab menció honorífica.

MALLORQUINS HONORABLES

VI

RETRATO DEL EMM. SR. D. ANTONI DESPUIG

(D' un gravat en planxa metálica)

dám haver concedit desde que tením us de rahó, dins Palma, senyant amb una * les que encara se conservan, y amb un ● les que duyan l'escut d'armes de la Ciutat:

CARRÉS	NOMS DELS SANTS
Argenteria	Snt. Vicent Ferrer
Arabí	S. Cayetano y la Mare de Deu
Apuntadors	Snt. Sebastiá
Banch de s' oli	Snt. Cristo (figura de bulto, baix del porxo.) (a)
Id. plassa del me-teix nom.	* La M. de D. del Carme ab les ánimes, (rajoles de València) y el martiri del Beato R. Lull.
Berard	* El bon Jesuset (b)
Bosseria	Snt. Cristòfol (c)
Botons	* La Puríssima ab el Bto. Ramón y la Bta. Catalina (c')
Budellaria	La M. de Deu del Roser (d)
Can Espanya	* La M. de Deu de la Salut
Call (plassa)	● El Bto. Ramón (e)
Campo Santo	* El Sant Cristo, (pedra esculpurada.) (f)
Idem	Sta. Ana, (rajoles de València.) (f')
Costa de la Seu	Snt. Vicent Ferrer (g)
Campaner	* Idem idem
Cellé de Can Oleza	El Beato Ramón
Cavallaria	* S. Vicent Ferrer.
Carreró, entre l' Olivar y Sant Antoni.	(?)
Confraria	* Snt. Miquel, (pedra esculpurada.)
Concepció	Snt. Cristòfol (h)
Ecce-Homo	* Snt. Cristo de la paciència
Ferreria	* S. Sebastiá, S. Antoni, Sant Cristòfol y el Bto. Ramón (i)
Font de na Xona	Snt. Antoni de Padua
Gater	* M. de D. del Rosari
Hostals	El Bto. Ramón
Id.	La M. de D. del Rosari
Jaquetot	* S. Vicent Ferrer
Mar	* Snt. Sebastiá (baix la volta)
Missió	La M. de D. del Carme
Miracle	El S. Cristo de Sta. Eularia (j)
Morey	L' Asumpció ab S. Sebastiá y S. Roch
Montission.	(?)
Dels forats (Miramar)	S. Cayetano
Mercadal	* La Sagrada Familia (de rajoles de València.)
Oms	* ● La M. de D. del Carme
Olivar	(?)
Pas d' en Quint	La M. de D. de l' Esperansa
Pelaires	● Snt. Cristòfol
Pinós	* La M. de D. del Carme, (restaurada)
Esperó entre els carrers de la Portella y de Pont y Vich	(?)
Portella	S. Ignaci
Raconada de Santa Margalida	* ● El Snt. Cristo (l)
Rosari ò costeta d' en Pizá.	La M. de D. del Rosari
Ribera	S. Cristòfol
Salas	* S. Sebastiá
Idem	(?)

CARRES

NOMS DELS SANTS

Serinyá	* La Concepció (restaurada)
Sindicat	* S. Sebastiá (illeta de Sant Cristofolet)
Sitjar	* Idem (restaurada)
Sèt Cantons	El Calvari (m)
Snt. Vicent	* S. Vicent (restaurada) (n)
Snt. Cristo	S. Cristo de Sta. Eularia
Snt. Pere Nolasco	Aquest Sant (o)
Snt. Agustí	* La M. de D. de la Corretja (?)
Snt. Juan	S. Juan (vulgo S. Juan gras) estátua.
Snt. Roch	* S. Sebastiá y S. Roch
Sta. Eularia	* El Snt. Cristo y... (p)
Snt. Bartomeu	* El Snt. Cristo ab les ánimes, (rajoles.)
Snt. Jaume	* La M. de D. dels àngels
Terasas	* La M. de D. del Carme
Troncoso	La M. de D. de la Mamella (q)
Temple	* ● El Bto. Ramón
Vidrieria	S. Sebastiá y S. Roch
Idem	* Idem
Vicent Mut	* La M. de D. de (?)
Esperó entre els carrers de Santa Clara y de Serra	(?)
En la paret del Hort del Palau	(?)
Derrera l' iglesia.	(?)
de S. Miquel	(?)
Placeta de la Pau	(?)

(Acabarà.)

B. FERRÁ.

NOTES

(a) Allá devall s' hi extenían les odres plenes, amb un platet demunt per mostra de cada classe d' oli que estava en venta; y el mesurador tenia allá meteix s' oficina per cobrarse els drets corresponents.

(b) L' antig cuadro al oli ha estat substituít. Vulgarment se nomena *el Bon Jesuset de sa Calatrava*.

(c) En l' enfront de l' illeta d' aquest nom, hi havia nascut la que fou venerable Sor Elisabet Cifre, cual cadaver se conserva en el convent de monjes de Snt. Bartomeu d' Inca. La Capella tenia altar defensat amb rexats de ferro, y s' hi deya missa alguns dies en l' any. Ara hi ha una botiga. També li deyan s' illeta d' en Felipet des claus.

(c') Convé advertir que com en temps del Bisbe Guerra, s' havia prohibit venerar públicament les imatges del Beato Ramón, cuals inimichs y detractors se nomenaven *marrells*, y á fi d' evitar les insolències d' aquests, (pues quant no les podían llevar ni apedregar per trobarles defensades amb retrats de ferro, cualque pich s' atreviren á penjar davant ses capelletes una manada d' aufaus) els devots Lulistes feyan pintar dit Beato amb S. Bonaventura ò altres Sants, ajonollats baix de l' Inmaculada.

(d) Estava engastada en la paret de la Carnisseria veyá.

(e) Estava allá ahont ara hi ha un estany. S' ent propiedat del Ajuntament. no s' explica com se dexá llevar. Noltros demanarem el retaulo, y se conserva en lo Museu Arqueològich Luliá del Col·legi de la Sapiencia.

(f) Es un retaulo molt curiós, pues baix de cada má del Sant Cristo hi ha un cális que reb sa sanch. Está á l' altura del primer pis, á ma esquerra com entrám desde el carré de Snt. Miquel. Un dia que visitarem aquesta casa per assuntos de servituts de vista, se rompé un llenyam del bastiment y fou com un miracle que no caiguessen baix.

(f') Estava á l' enfront del carrer d' en Camaró, d' esquena á la tápia de l' Hort des Caputxins; se tancava amb barreres de fusta, y no mancava oli al seu fanalet.

(g) Hem sentit dir que estava á un cantó del convent de Sant Francisco, y que havent succehit davant ella, un cas marvellós, fou trasladada a la capella del Sant Angel de la Seu, fa poch dedicada al Sagrat Còr de Jesús.

(h) Pintura atribuida al célebre mallorquí Guillem Mesquida. Ha vuit ò nou anys fou restaurada y se conserva en lo despaig de l' Alcaldia de Palma. N' hi havia d' altres que s' han fet mal bé.

(i) Está tancada amb portes sobre un brocal de cisterna pública. Pardemunt s' arcada hi román una *garita* ò castellet de pedra en alt relleu, que recorda haver ecxistit allá meteix un corté de tropa, dit *dels Suissos*.

(j) Aquesta capelleta, havia estat restaurada á costes y despeses del M. I. Sr. D. Lluís Barbarín (a. c. s.) y haventse derribat sa casa, ahont estava, per recordansa d'haverhi viscut un penitent que engegat p' el confés, anava á penjar-se; pero Cristo Jesús li aparegué diguentli que tornás al confessor, al qual per boca del Sant Cristo de Santa Eularia li digué: "absol-ló; mira lo que 'm costa."

D. Joan Montaner, comprador de dita casa, ha posat un' altra capelleta molt artística dins son nou bazar, per recordansa d'aquell fet miraculós.

(l) Pintura al oli renovada á costes del vecindari (obra de D. Bartomeu Bordoy; a. c. s.)—Mos hem cansats de denunciar son deplorable estat, indigne de tot poble cult, y ningú n' ha fet cas. ¡Y axò que es l' únich monument que recorda, á Mallorca, l' entrada del Rey en Jaume dins la nostra ciutat!

(m) Pintura al oli amb Cristo Crucificat, la Mare Verge y Sant Joan, de grans dimensions. Aquesta tela fou recuhida per l' amo de la casa D. Jusep Forteza Rey (a. c. s.) y la conservan sos hereus en una caseta de Son Rapinya, esperant trobar lloch per exposarla al culto públich.

(n) La restaurá D. Mariano Conrado, y después d' ell mister E. Waring actual posseidor de la casa ahont se troba, al fons d' un carreró que no passa. (Cau just darrera la nostra cambra de dormir.)

(o) Els frares de la Mercè, cada any en el dia del aniversari de la Conquista hey componian un altar, esperanthi que en passás la processó de la Colcada. Aquesta capella estava en la paret de ca'n Canut y fou llevada quant se reedificá aquella casa.

(p) Ocupa una arcada decorativa de la fatxada exterior de Santa Eularia allá ahont hi havia aficades taules de carnicers. La tela que li serveix de fondo (tota espellerengada) dexa veure les imatges de Sant Jusep y Santa Catalina.

(q) Estava just darrera la capella del Bto. Ramón Lull. L' alcalde D. Miquel Estada la fe llevá; y la posaren just devora sa trona dins l' iglesia de Snt. Francesch, obstruhint la comunicació d' aquest temple ab son claustre. No té gens de mèrit artístich.

¡MORT...!

Ventan les campanes dalt lo campanari...
¡Deu sab si en breus dies, ab sò funerari
les voltarán tristes ab greu desconort,
y jo estaré mort...!

Quant per mí s' engronsin, pot ser sía un día
de resplendent sol, de pau y alegría;
y els rossinyols cantin per dins el meu hort...
y jo estaré mort!

Tal volta descansin á l' ombra dels pins
els viandants joves que adressan camins;
y els navegants destres arribin al port...
y jo estaré mort!

Tal volta 's belluguin les joves en balls,
y els sòns de les festes alegrin los valls,
y la fontinyola ratgi ab bell deport...
y jo estaré mort!

Tal volta els valents tornin de la guerra,
y els Missioners voltin, predicant, la terra,
y les veus-llamps crusin del Mig-día al Nort...
y jo estaré mort!

Més: si quant gemeguin, dalt lo campanari,
per mí, les campanes ab tò funerari,
d' ohir cants de gloria teng l' inmensa sort,
ja no estaré mort!

Y si, mentres tanquin cubert de sudari
mon còs dins la tomba húmida y obscura,
Deu m' obri les portes del cèl en l' altura...

llavors, de ma vida los dòls y calvari,
per l' ànima, ¡oh ditxa! ¡oh dòlsa ventura!
haurán estat nuncis de s' eterna sort!

¡May més seré mort!

B. FERRÀ,

(Glosada sobre l' original del P. Julio Alarcón S. J.)

L' ENHORA-BONA PER TOTS

En lo Certamen celebrat per l' Academia Bibliográfica-Mariana de Lleyda, dels 15 premis adjudicats n' hi ha hagut 4 p' els autors mallorquins; més, 8 accèssits dels 20 repartits, y 15 mencions honorífiques de les 29 concedides. Casi totes les composicions mallorquines en vers están escrites en la nostra llengua; les obres en prosa van en castellá. Dels 27 agraciats 11 son eglesiástichs; 9 Sres. poetisses; 6 poetes seglars, un pintor y un compositor de música.

Los noms de dits compatricis son:

Mossen Guillem Roig, Pvre., de Sineu.	4
» Miquel Gayá, id., de San Juan.	3
» Antoni Tomás, id., de Lluchmajor.	1
» Mateu Rotger, id., de Pollensa	4
» Manuel Cortés, id., de Palma	4
» Victor Valenzuela, id., id.	2
» Nicolau Bonnin, id. id. (Música)	1
Senyoretas María Josefa Penya, de Palma	2
» Marcelina Moragues, id.	4
» Juana M. ^a dels Dolors Penya, id.	4
» María Ignacia Cortés, id.	4
» Josefa Amer Penya, de Barcelona	2
» Antonia M. ^a Salvá, de Lluchmajor	4
Senyors Victoriano Amer, de Barcelona	4
» Bartolomé Singala, de Palma	1
» Antonio M. ^a Penya, id.	3
» Jaume Pomar, id.	4
» Pere Sampol, id.	4
» Llorens Riber y Campins, Campanet	1
» Salvador Torres, (pintura)	1

MALLORCA DOMINICAL envía á tots sa mes coral enhora-bona, no sols per los premis que respectivament han-obten-gut, sinó també perque han dat proves de que el renaxa-ment literari relligiós, á sa nostra Roqueta, es un fét, enca-ra que, ¡per desgracia! sian molts poquets els joves que s' inspíran en los asuntos d' aquest género.

¿Quin día será que les nostres autoridats civils y les nos-tres corporacions relligioses, y els nostros personatjes se-glars ilustrats, seguirán el rumbo que segueixen els amichs de l' Art y de les Lletres á Catalunya, enguany ja emprés per le nostro Illm. Diocessá dins el Seminari?

¡Ala, pererosos!

Un conradó y sos filis

El sen Torrat, ¡á forsa de suhó y diligencia, comprá una pessa de terra; li doná una bona tren-cada de dalt á baix, y llavó hey feu gavetes y hey plantá vinya.

Els anys arribaren á ferli treure gep, y ses forses li anaren mancabant. Estant en es derrerets, cridá á sos infants y los digué: fillis meus, imitau á vostro 'n pare; teniu present que qui de jove no trabaya, de vey mor á sa paya; es tresó que vos deix lo trobareu á dins sa vinya que ab sos meus afanys he sembrada.

Després de sa mort des veyet, els fillis agafa-ren es cávich y sa xada, y cada un prengué á es-carada doná á sa vinya una cavada de dos pams, per á veure si trobarían es moixó de que els ha-vía parlat son pare. ¡Inútil trabay!, digueren ells. Ses unses no compareixían p' en lloch. ¡Vaja una feyna més per demás que mos ha feta fer nos-tro 'n pare!

L' any següent sa vinya feu rems á bufetades. Y els fillis caigueren de s' ase, y compregueren que es tresó havia sortit pe ses sarments de ses parres; en virtut d' aquella cavada.

Tant si ests pobre com rich, pensa que d' es tra-bay surt es profit:

B. BALLE, PVRE.

CONSELLS Y ADAGIS AGRÍCOLES

Octubre

Dia 30.—Sembrau faves á la plena.

Dia 31.—Dau bünnyols á la gent, y que no sian de *pebre couent*.

Novembre

Dia 1.—Qui á Tots Sants no te sembrats perilla quedá enganyat.

Dia 2.—Sembrau lletugues y eginachs tardans.

Dia 3.—Aparayau serments per sembrá vinya.

Dia 4.—Llaurau y no vos canseu.

Dia 5.—Els Morts passats, grans estojats.

DIETARI AXUT

y en salsa

Octubre

Dia 12.—A les tres des capvespre arriba lo Excm. senyor D. Jaume Cardona, Bisbe de Sión. Lo han anat á rebre ses Autoritats y gran públich. S' hospeda en lo Palau episcopal.—Se reb telegrama del Sr. Ministre de la Guerra ordenant sa construcció de polvorins en la *Font Santa*. En tal motiu s' Alcalde dispóngué qu' els *tamborers* pregonassen sa nova á Palma (y trastornassen als vehins, puig á les dotze y mitja de la nit encara se tocava es *bombo* per plasses y carrés.) Hey ha coses bones, que, p' el procedimé, resultan *cómicas*.

Dia 13.—Una senyora, á n' es carré del Conquistador, posá es peu demunt una cloveya de fruita, caygué y se rompé un turmell.

Dia 14.—El Senyó Bisbe de Sión passá el dia á Miramar, obsequiat per D. Francesch M. de los Herreros, Director del Institut Provincial.

Dia 15.—En la Catedral solemníssima festa en honor de N.^a Sra. del Sant Rosari, costeada p' els distints cossos de eczèrsit de guarnició d' aquesta plassa, y ab ocasió de sa curta estancia á Mallorca del Excm. Sr. Cardona, Bisbe de Sión, qui ha teixit un discurs elocuentíssim, ple de doctrina evangélica y filigranat de noble patriotisme. Justa es sa fama d' orador sagrat que la Cort ha donat al nostre comprovíncia Sr. Cardona.

A dita festa hey han assistit, además de les autoritats y comissions, totes ses forces d' eczèrcit franques de servici y un nombrós públich que omplia de gom en gom les grans naus de la nostra Basílica Catedral.

Tot siga per honra y gloria de Deu.

Dia 16.—Dematinada ha fet una bona batuda.—S' embarca cap á Ervirssa el Sr. Bisbe de Sión. Sa despedida que li feu Palma ha sigut entussiasta.—Un *ratero* que entra, por una finestra, á sa Fábrika de Ca 'n Maneu, ab so propósit de pegá una *espipallada* á n' es caixó des dobbés, y de hont sols pogué *pispá* dues pessetes, fou *aglapit* per la guardia municipal.—Dos *conatos* de foch en es carré de sa Fábrika de Santa Catalina.—Mor com havia viscut, cristianament, D. Francesch Truyols. (Sía al cel.)

Dia 17.—*Trompis* devés sa Porta de Sant Antoni.—Se anuncia s' arribada d' una *Mme.* (francesa, com es natural) carregada de *castanyolets*, última novetat. ¡Ala, ala, *señoritas* y *mamás!*... es capellet fa sa *pressona*. S' antiga manta espanyola es un bunyol.—A les set y mitja d' es vespre comensá á ennigularse el cel, y ses *baterías eléctricas* despararen tots els *canons* de *grueso calibre*, y un foch viu, y en tota la linea, se generalizó, durant sa *batalla aérea* fins á les tres de sa dematinada. No tenim noticia de cap desgracia personal, gracias á Deu.

Dia 18.—Diuen que D. Toni Sbert ha presentat sa dimissió d' Alcalde de Palma, fundada en motius de salut.—Avuy si Deu ho vol, *van abaix* una partida de *municipals*. La cessantia d' aquésts y sa dimissió de s' Alcalde ha estat un còp dins s' altre.—Es Born, á nit passada, fou un *gabinete hipnotich*, gracias á Sr. *Onofroff*. Hey hagué *hipnotisat* que *vá agraná*. ¡Vaja nna *llissó hipnótica* que doná aquest *artista* á s' Ajuntament de Palma! ¿Ho sentiú, *barrenderis del barrió?*—Una mitjanada d' una gerreria des carré de Caro se desomá y hey engruná un parey d' atlots els quals foran trets

molt mal narats —Els malerriats de Palma segueixen apredregant als pobres que van á demaná almoyna de casa en casa ¡El jovent entra dins es temple de sa civilissació!

BIELI

Bunyol de vent

(y pebre couent)

Policia urbana.—Encara fa caló, y encara se senten els tu'os, pudors y aires mals-sans per dins Palma, produhbits per les femerades del bestia que *enmurtan* els carrés, per les fénnes y rois dels cans y cusses que fan nosa als transitants; per les ganyes de peix *et alias* que les dones *entressade*; tirán p' els finestróns de cuynes, etc., etc. ¡Oh, Palma es un modèlo de netedat... después d' una arruixada de tres hores d' aygo de canall!

Item, més: hi ha molts de mossons que tenen una rota dins el terme de ciutat, y un cavallet y carretó, y un establó llogat, á cua'sevol recó d' entrada; ahont hey dexan tovar els fems fins que *hi ha carretadeta*, per llavó durlassen á s' hortet...

Y els vehinats, vulgan no vulgan, han de ensumar ses emanacions, y han d' arruxar mosques tot lo sant dia;... sens que cap *monossipal* don part d' aquella inmundicia (volém dir de que existexen aquells *focos* de insalubridat pública.)

Trist es que MALLORCA DOMINICAL haja de denunciar dites transgressions de les Ordonances Municipals, y més trist es que no hi ha medis de remediaryas. Però, no per haver-mos fet el sort tres anys seguits, en cuant al vergonyós abús dels cans alloure, l'em de callar. Tal vegada cualcú prendá eesemple de lo que ha dispost el digníssim Sr. Governador, atenguent á la denuncia que estamparem, respecte del Cementeri d' Establiments. Agrahim son zél á dita Autoritat, y voldriam poder elogiar al de l' Alcaldia.

Jochs de cartes.—Continúan per ran de ses murades y fins y tot sobre els pedrissos de dins ses portes de Palma. Allá s' hi veuen els atlots que solen importunar als passatgers del ferro-carril. (senyó; ¿vol que li duga rés?) escap-sant ses fuyes del llibre que 'n té 48; y fins y tot mos ha succehit atraparhi sa *cacahuera!* Y els qui s' en havían de temer, primé que els transitants, no s' en temían!

Oh, Palma es un modèlo de *Monte Carlos*, populars; pues jugan de bell de dia, davant Deu y tot lo mon, els mocosos y bergantel's que no tenen més ocupacions que vendre diaris, y molestar als passatgers.

¡Llavó dirán que no hi ha llibertat per tot!

BIBLIOGRAFÍA

Hem tengut el pler de veure un exemplar del *Saltiri d' Anims*, qu' ha compost y fet estampar per la seua Parroquia el Rnd. Sr. Rector de Sant Nicolau. Prou mos agradaria porerne parlar llarch y bé, tal com s' ho mereix aquesta ohreta; sapiau lectors, qu' están fets de relleu, ab expressions gráficas y vives y ab un mallorquí cla, estillat, llampant que doná goig y mou el cor á llegirlos. Ja es hora de que se comensin á arreconar molts de llibres de pietat que sols tenen ho l' esperit y l' intenció dels qui los feren. Per això mos alegram de bon cor cada picó que la pietat guanya cualca cosa axí: Deu fassi que prest ne puga mostrar un bon esplet.

L' enhorabona, idò, al Sr. Tortell, que ha sabut restaurarla dins sa Parroquia. Mos agradaria que tots els feèls aprenguessen aquests *misteris* y per això los deim qu' á la Sacristia de dita Parroquia los trobarán. Sía en sufragi de les Animes.

Hem rebut un eesemplar del llibre intitulat *Sopes escaldades y pancuit*, collecció de fábulas engirgolades sobre les de Fedro, per son autor nostron bon amic y constant colaborador Mossen Bernat Balle, pvre.

No mos está bé alabarles; basta dir que com les *Rondayes de Mestre Jordi des Recó*, entretenen y ensenyan. Per mostra en copiám una en lo present número.

Agrahim l' obsequi, y recomenam aquest llibret als joventets lectors.